

Co łączy OSL z pracą środowiskową ze społecznością lokalną? Historia i terażniejszość, konteksty.

Prof. Dr hab. Maria Mendel

Uniwersytet Gdański, Wydział Nauk Społecznych,
ekspertka Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL

Seminarium „Organizowanie społeczności lokalnej – od założeń do praktyki”
02-03 października 2012 r., TORUŃ

O czym będzie mowa?

- **Praca środowiskowa a organizowanie społeczności lokalnej (OSL)**
- **Historycznie o podejściach ,społecznościowych'**
- **Współczesny kontekst i orientacje pracy z lokalną społecznością**

Praca środowiskowa a OSŁ (1)

**Praca środowiskowa / Praca ze społecznością lokalną /
Metoda środowiskowa / Organizowanie środowiska lokalnego**

(ang.: *community work, community action*)

Organizowanie społeczności lokalnej

Bliskie:

ang.: *community organizing, community development,*

franc.: *l'approche communautaire,*

niem.: *Gemeinwesenarbeit*

pol.: *praca społeczna, przodownictwo społeczne (ped.spół.)*

Praca środowiskowa a OSL (2)

Z uwagi na – najczęściej interwencyjny – charakter pracy środowiskowej ze społecznością lokalną, najczęściej kojarzona jest ona ze **środowiskową pomocą społeczną**, w tym głównie z **pracą socjalną** w ramach *trzeciej metody*, metody środowiskowej (ang.: *community work, community action*).

Ale....

Środowiskowa pomoc społeczna, prowadząc pracę ze społecznością lokalną nie ogranicza się do pracy socjalnej ze społecznością lokalną. Jest szerszą formą aktywności. Znalazło to wyraz w zawodzie, z powodzeniem funkcjonującym w pomocy: **community worker** (organizator społeczności, pracownik środowiskowy – por.: Niesporek, Wódz, Krzyszkowski, in.).

Community worker wywodzi się z angielskiej tradycji organizowania społeczności lokalnej (OSL) różnionego (ze względu na nieco odmienne cele) jako **community organizing** i **community development**.

Community worker spina więc niejako ,pracę środowiskową', związaną z pomocą społeczną (w niej głównie pracą socjalną) i szerokie w znaczeniu OSL.

OSL może zatem być trzecią metodą pracy socjalnej, lecz nie jest tylko nią.

Praca środowiskowa a OSL (3)

OSL zakorzenienie znajduje w filozofii społecznej i postawie

- pragmatyzmu

(odpowiedź na XIX-wieczny idealizm;

praktyczność jako kryterium prawdy – C.S.Peirce, W.James.

Dla OSL znaczenie ma głównie J.Dewey i jego instrumentalizm: idee są prawdziwe jeżeli wyrosły na gruncie społecznym; wspólnota przed jednostką.

Pragmatyzm, to także dyspozycje do zachowań: realistycznego oceniania rzeczywistości, liczenia się z konkretnymi możliwościami i podejmowania działań, które gwarantują skuteczność)

- komunitaryzmu / wspólnotyzmu

[odpowiedź na proceduralny liberalizm (J.Rawls) i kryzys kapitalizmu w drugiej połowie XX w. Etzioni, Taylor, MacIntyre, R.Putnam: jednostka rozpatrywana jako część wspólnoty, zawsze w jej kontekście rozumiana i tłumaczona – także w sensie moralnym] .

Oba nurty silnie akcentują wartość **wspólnoty** i **dobra wspólnego**.

Znaczenie esencjonalne ma więc w OSL

solidarność, wzajemność, sprawiedliwość społeczna, partycypacja, obywatelstwo, demokracja

Historycznie o podejściach ,społecznościowych' (1)

1946 –

powołanie *American Association for the Study of Community Organization* - formalny początek zarówno OSL, jak metody środowiskowej w pracy socjalnej (kontekst kryzysu gospodarczego, reakcja na problemy społeczne i szok po II wojnie światowej).

Do lat '70 –

fascynacja podejściem społecznościowym w USA i Europie

(z uwagi na realizację celów społeczno-politycznych,

np. *War on Poverty*, możliwą dzięki zwiększającej się roli pracownika socjalnego, jako osoby pomocnej grupom w poprawianiu skuteczności ich działań, inicjującej działania przez edukację i demonstrację).

Historycznie o podejściach „społecznościowych” (2)

~ Od lat '80 - wzrost krytycznych ocen wobec podejścia „społecznościowego”, jako *politycznie konfliktowego* (Krzyszkowski).

Kontekst:

- Globalny: neoliberalizm jako dominujący paradygmat myślenia i wolny rynek jako „najlepsza” zasada działania, rywalizacja w miejsce współpracy;
- Lokalny: projekty społecznościowe (obnażające nierówności, np. w dostawach usług oraz podziale władzy) stały się zagrożeniem dla lokalnych systemów politycznych.

Wartości podtrzymujące pracę ze społecznością przestawały w tych warunkach mieć sens; ich kwestionowanie stało się normą.

Współczesny kontekst i orientacje pracy z lokalną społecznością (1)

Wspólnota, dobro publiczne, demokracja, solidarność?

ODSOLIDARYZOWANIE

Straciliśmy odruch solidarności (Bauman, 2007). Coraz trudniej solidaryzować się z biednymi, których

- uważa się za zjadaczy naszych podatków
- za publicznych wrogów, zagrażających i nam osobiście, i systemowi, w którym żyjemy
- za patologiczne jednostki, którym nic już nie jest w stanie pomóc i są właściwie tylko „na stracenie” (*życie na przemiał*).

POLARYZACJA PRZESTRZENNA

Podobnie jak bogactwo, ubóstwo (i każda inna ‘bieda’) staje się coraz bardziej skoncentrowane. Zarówno w przenośni, jak dosłownie, żyjemy w murach, za płotami, pomiędzy „swoimi”, z dala od „innych-obcych” – w gettach, azylach, grodzonych osiedlach.

Izolacja nie pozwala na wzajemne poznawanie się i angażowanie się w sprawy innych, zauważanie problemów, którym trzeba wspólnie zaradzić (Massey, Lister, in.).

Współczesny kontekst i orientacje pracy z lokalną społecznością (2)

UTRATA WIDOCZNOŚCI

Wskutek procesów społecznego odsolidaryzowywania i silnej polaryzacji przestrzennej nie zauważa się ludzi ubogich i wykluczanych; osób i grup, stwarzających problemy.

W efekcie zmniejsza się ich polityczne znaczenie (NIE WIDZI się i ludzi, i problemów, i nie czyniąc z nich przedmiotu społecznej debaty, nie rozwiązuje się ich – legislacyjnie, proceduralnie, finansowo i organizacyjnie).

Współcześnie więc postulat pracy ze społecznością powinien nabierać coraz donioślejszego znaczenia. Projekty społecznościowe

w ramach OSŁ mogą być rozumiane jako

- **re-solidaryzowanie**,
- **tworzenie nowych przestrzeni**, otwartych lokalnych wspólnot; burzenie murów,
- **uwidacznianie**, czyli nowa demokratyzacja życia społecznego (włączanie w *demos*, nie będące *włączaniem jako wyłączeniem* – Jacques Rancière).

Wyzwania

Potrzebny jest RUCH W PRZESTRZENI życia społecznego (fizycznej i symbolicznej)

- Ruch będący znaczącym politycznie przejściem 'na stronę' i byciem razem, po jednej stronie, po stronie wykluczanych, niewidocznych w przestrzeni tych 'mających głos', będących u władzy - ruch w stronę **społeczeństwa sprzymierzeńców**
- Ruch w stronę uwidocznienia i praktyki 'uwidaczniania się' (*demos* i demonstracja) – czyli edukacyjnie zorientowanej (bo nakierowanej na uczenie się postaw, zachowań, taktyk i strategii) **animacji społeczności ku ich samoorganizacji**.

Potrzebna jest więc idea OSŁ

- ,dobra na ten czas', odbudowująca wspólnotowe życie
- przenikająca politykę i pomoc społeczną, a w niej pracę socjalną i każde społeczne przedsięwzięcie.

Dziękuję za uwagę!

